

Η ανάγκη ενεργοποίησης της μακροχρόνιας φροντίδας

Η μακροχρόνια φροντίδα (Long-Term Care) σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας (ΠΟΥ), αποτελεί δικαίωμα του ατόμου και ταυτόχρονα η παροχή της ενισχύει την ανθρώπινη αξιοπρέπεια. Περιλαμβάνει ένα ευρύ φάσμα υπηρεσιών υποστήριξης (ατομικών, κοινωνικών, ιατρικών, νοσηλευτικών), μέσω των οποίων τα άτομα με σημαντική απώλεια εγγενούς ικανότητας σε σωματικό ή ψυχικό επίπεδο μπορούν να διατηρήσουν ένα επίπεδο λειτουργικότητας.¹

Σύμφωνα με την Αρχή 18 του Ευρωπαϊκού Πυλώνα Κοινωνικών Δικαιωμάτων (2017), η μακροχρόνια φροντίδα αποτελεί το δικαίωμα των ατόμων σε οικονομικά προσιτές υπηρεσίες Μακροχρόνιας Φροντίδας καλής ποιότητας, ιδίως κατ'οίκον φροντίδας και υπηρεσίες σε επίπεδο κοινότητας.²

Στο σύγχρονο κόσμο η ανάγκη ενεργοποίησης της μακροχρόνιας φροντίδας επιβάλλεται από την γήρανση του πληθυσμού και την ταυτόχρονη υπογεννητικότητα, την αλλαγή του προφίλ και της συνοχής της οικογένειας, την αύξηση της δαπάνης υγείας, την κοινωνική δικαιοσύνη αλλά και την υποχρέωση της πολιτείας να άρει τις ανισότητες στην παροχή φροντίδας υγείας.³

Ο ρόλος της μακροχρόνιας φροντίδας έχει ανθρωποκεντρική και ταυτόχρονα διττή προσέγγιση. Σε ότι αφορά την πρόνοια, η φροντίδα στοχεύει στους ωφελούμενους μέσα από κοινωνικές δομές φροντίδας ή και φιλοξενίας ή μέσω της παροχής οικονομικής βοήθειας για την υποστήριξη μιας καλύτερης ποιότητας της καθημερινής τους ζωής. Από την άλλη πλευρά, η μακροχρόνια φροντίδα σε ότι αφορά στον τομέα υγείας εστιάζει στην παροχή υπηρεσιών υγείας προς τους ωφελούμενους που αντιμετωπίζουν χρόνια προβλήματα υγείας ή αναπηρίας και χρήζουν απαραίτητης νοσηλείας ή ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης από εξειδικευμένο προσωπικό καθώς και ανάγκης φιλοξενίας σε δημόσιους ή ιδιωτικούς φορείς ή κατ'οίκον νοσηλείας.⁴

Η μακροχρόνια φροντίδα παρέχεται για παρατεταμένες χρονικές περιόδους από μέλη της οικογένειας, φίλους ή άλλα μέλη της κοινότητας (άτυποι φροντιστές) ή από επαγγελματίες φροντίδας (τυπικοί φροντιστές).⁵ Βασικοί στόχοι της μακροχρόνιας φροντίδας είναι η πρόληψη, η μείωση ή και η αποκατάσταση της λειτουργικής ικανότητας του ασθενή και μπορεί να παρέχεται σε διαφορετικά περιβάλλοντα, όπως η κατ'οίκον φροντίδα, η φροντίδα στην κοινότητα, η φροντίδα σε ειδικές δομές αποκατάστασης και μακροχρόνιας φροντίδας ή η νοσοκομειακή περίθαλψη (WHO, 2022). Αποτελεί δε βασική πολιτική προτεραιότητα και πολλές ευρωπαϊκές χώρες έχουν μεταρρυθμίσει σημαντικά τα συστήματά τους από τις αρχές της δεκαετίας του 1990. Ωστόσο, στο πλαίσιο της συγκράτησης του κόστους και της αυξανόμενης ανάγκης, η χρηματοδότηση της δημόσιας στήριξης για την μακροχρόνια φροντίδα αποτελεί μια συνεχιζόμενη πρόκληση.⁶

Η πρόσφατη έκθεση του ΠΟΥ για την μακροχρόνια φροντίδα στην Ελλάδα δείχνει την πολύ αργή πρόοδο που εμφανίζουν οι μεταρρυθμίσεις που αφορούν την μακροχρόνια φροντίδα υγείας στη χώρα, την απουσία στρατηγικού σχεδιασμού και την αποσπασματική προσπάθεια ενεργοποίησης κάποιων δομών κατά τη διάρκεια των τελευταίων δεκαετιών.⁷ Σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ, στην Ελλάδα υπάρχει σημαντικό ποσοστό ατόμων που χρήζουν μακροχρόνιας φροντίδας, αλλά δεν την λαμβάνουν σε ικανοποιητικό βαθμό (Γράφημα 1).⁸

Τα περισσότερα προγράμματα ενεργοποίησης υπηρεσιών μακροχρόνιας φροντίδας που καταγράφονται στην έκθεση αυτή ξεκίνησαν μέσα από χρηματοδοτικά εργαλεία και ως προτάσεις καινοτομίας, όχι όμως απαραίτητα μέσα στο σύστημα υγείας.⁷

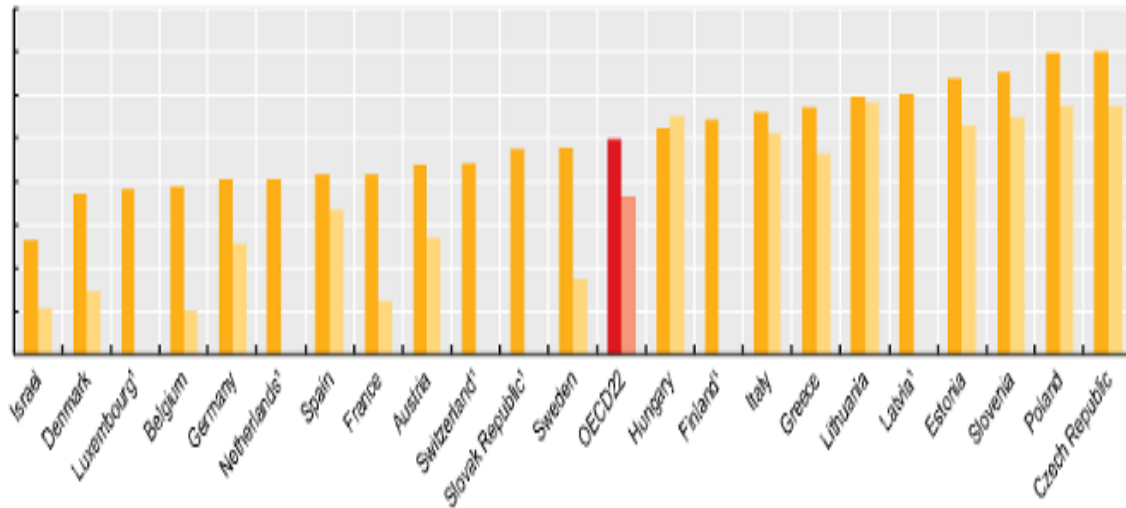
Δομική αρχή στην μακροχρόνια φροντίδα θεωρείται η δημιουργία των Κέντρων Ανοικτής Προστασίας Ηλικιωμένων (ΚΑΠΗ) το 1984, η οποία εποπτεύεται από το υπουργείο Εσωτερικών και τους δήμους της χώρας, με στόχο την πρόληψη της σωματικής και ψυχικής υγείας των ηλικιωμένων και την προώθηση της κοινωνικής συμμετοχής. Το 1997 το πρόγραμμα «Βοήθεια στο Σπίτι» εφαρμόστηκε πιλοτικά σε επιλεγμένους ελληνικούς δήμους, με την υποστήριξη του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου και σήμερα πλέον έχει να δείξει σημαντικά πεπραγμένα. Σημαντική ενίσχυση έρχεται να προστεθεί η δημιουργία των Κέντρων Ημερήσιας Φροντίδας Ηλικιωμένων (ΚΗΦΗ) το 2000, με την υποστήριξη του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου. Το 2014 ιδρύεται το Εθνικό Παρατηρητήριο για την Άνοια-Αλτσχάιμερ, με στόχευση την ανίχνευση, υποστήριξη και παρακολούθηση ατόμων με άνοια, ενώ πρόσφατα (2023), ενεργοποιείται ως υπηρεσία σε αρκετά νοσοκομεία η κατ'οίκον νοσηλεία και το 2024 το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων θέσπισε και ξεκίνησε την υλοποίηση του Πιλοτικού Προγράμματος «Προσωπικός Βοηθός για άτομα με αναπηρία», ενώ ταυτόχρονα ανακοινώθηκε η ανάπτυξη ενός διατομεακού οράματος και σχεδίου για τον βιώσιμο μετασχηματισμό της μακροχρόνιας φροντίδας στην Ελλάδα.

Το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο για τη Μακροχρόνια Φροντίδα με τις κατευθύνσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης, παρουσιάστηκε τον Ιούλιο του 2024 από το Υπουργείο Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας και αντικατοπτρίζει την προσπάθεια της Ελλάδας να αναπτύξει ένα σύγχρονο σύστημα κοινωνικής προστασίας για άτομα τα οποία έχουν μακροχρόνιες ανάγκες υγείας και κοινωνικής φροντίδας. Ένα σημείο το οποίο αναμένεται να φανεί αν θα είναι πλεονέκτημα ή μειονέκτημα του εθνικού αυτού εγχειρήματος αποτελεί η αλληλοεπικάλυψη μεταξύ των τομέων πρόνοιας, υγείας, κεντρικής διοίκησης και οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης και η ανάγκη κοινής χάραξης πολιτικής και διευρυμένης συνεργασίας μεταξύ όλων αυτών των φορέων.⁹

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. World Health Organization. Regional Office for Europe. (2022). Rebuilding for sustainability and resilience: strengthening the integrated delivery of long-term care in the European Region. World Health Organization. Regional Office for Europe. Available from: <https://iris.who.int/handle/10665/353912>. License: CC BY-NC-SA 3.0 IGO.
2. European Commission (2017). Employment, Social Affairs and Inclusion. Long-term care. Available from: https://employment-social-affairs.ec.europa.eu/policies-and-activities/social-protection-social-inclusion/social-protection/long-term-care_en
3. Figura M, Simeone S, Arcadi P, Vellone E, Alvaro R, Pucciarelli G. (2025). Psychosocial health needs of mediterranean vulnerable migrants settling in Europe: A systematic review of contributing factors. Arch Psychiatr Nurs. 56:151879. doi: 10.1016/j.apnu.2025.151879.
4. World Health Organization. (2025). Integrated people-centred care. Available from: https://www.who.int/health-topics/integrated-people-centered-care#tab=tab_1
5. van Beek APA, Portegijs S, Groenewegen PP, Huygens MWJ, Völker BGM.(2025). Social networks of neighbourhood inhabitants, residents of a care facility, and nursing staff: a case study in two long-term care facilities in the Netherlands. BMC Geriatr. 25(1):316. doi: 10.1186/s12877-025-05948-z.
6. Gori, C, Fernandez JL and R. Wittenberg (Eds.) (2016). Long-Term Care Reforms in OECD Countries, Policy Press
7. World Health Organization. (2024). State of long-term care in Greece. Available from: <https://www.who.int/europe/publications/i/item/WHO-EURO-2024-10369-50141-75518>
8. OECD (2023). Health at a Glance 2023. OECD Indicators, OECD Publishing, Paris. Available from: https://www.oecd.org/en/publications/health-at-a-glance-2023_7a7afb35-en.html
9. Εθνική Στρατηγική για τη Μακροχρόνια Φροντίδα. (2024).Υπουργείο Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας. Διαθέσιμο στο: <https://minscfa.gov.gr/ethniki-stratigiki-gia-ti-makrochronia-frontida/>

Γράφημα 1. Παραμένουσες ανάγκες Μακροχρόνιας Φροντίδας σε άτομα ηλικίας 65 ετών και άνω που ζουν στο σπίτι.

Πηγή: OECD (2023), Health at a Glance 2023: OECD Indicators, OECD Publishing, Paris

Μαρία Σαρίδη

Επίκουρος Καθηγήτρια

Τμήμα Νοσηλευτικής, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας